

Ordtak, Herme, Merkje og Poesi

Av Osvald Kårstad

Fra Veo er eg kjent med flere ordtak:

Eit ordtak som ofte vart nytta: ”Me tek ikkje vera på tåg.” Dei var vant te bera mest alt i tau på ryggjen. Ei tyding: Da e ikkje noko å bry seg om. Skulle det dukka opp store problem lokalt elle i ein vidare sammenheng var det ikkje alltid nødvendig å gjera noko med da. Verden (vera) fekk klara seg sjølv.

”Da e trunæ so gjere supo tjukk.” (fra Bergsdalen iflg mor).

”Long bia e inga matedrya.” (venter du lenge drøyer du ikkje maten).

”Det får verta so dei Veo vil” **herme** ette han Daniel i Treet då han vart spurt om hvem av døtrene han var ute og fridde til.

”Dela slipesteinen?” **Herme** etter Johannes Fyllingslid fra Kåstad f.1850, han skulle bera ein kjempestor slipestein opp på Fylo (ca 200 m o.h). Nåkon hadde, på spøk, foreslått fø han å dela slipesteinen. Slipesteinen e dar enno, men ikkje lika stor.

Ølkjenja som vart øydelagt i brylluppet til onkel Bertin hadde flg inskripsjon: ”Drikk mens du lyster, ti kjenjen har en syster.” Bestefar til mor Nils Olsson Vedaa f.1836, hadde laget kjenja.

Ein hard vinter var i fylje dei gamle eit godt merkje på at me kunne få ein god sumar. Ein mild vinter skulle gje ein våt sumar.

”No e båten deka fjert oppå, da ser eg på månen” sa mannen på gjestgiveriet i Leiro til Vossingane som var der på overnatting. Detta må vera ein klok mann sa Vossingane som kan sjå på månen at båten vår er fjert oppå.

”Eg visste at trasta gjekk djupt, men ikkje at ho gjekk so djupt.” sa mannen då han tok opp gadne og fann ei trast på yste enden. Ongdommen hadde ikkje meir moro enn dei laga sjølve i dei tiena.

13-afta (5.januar) var holdt for å være like høytidsfull som sjølve Julafta fortalte mor, ho var frå Veo. Ho Madli f. 1844 var alltid i beste stasen sin heile den dagen. Han Gjel-Ola Elvik f.1831 på Kåstad lagde seg 3-staket lys

som han satte i lysestaken sin på 13-afta. De drakk Elber-minne for å sjå kem so levde til neste år. På 13-afta var det lutafisk på bordet. Andre staer i Norge, har eg lest at Eldbjørgdagen var lagt til 20-dag Jul og man feira at sola var tilbake.

Poesi på veggen på do på Kåstad:

Av alt som her på dette ydes, skal Norges mark og enge prydes, kom derfor her til hver en dag og virk for denne edle sak. Her er alle like, fattige og rike, store og små, første og annen klasse, de gjør alle i samme kasse.

Dikter er antakelig Jakob Kåstad f.1882 (bror has Askild Kåstad), som gikk på teknikken i Bergen. Han døde i 1907 rett før han skulle ta eksamen. Han hadde tuberkulose og fekk blodstyrting (slag). Far var 80 år da han husket dette verset.

Foreldres råd til sine barn:

Min sønn hør din faders tukt og forlat ikke din moders lov. Ti de ære et nådes smykke på ditt hode og en kjede om din hals. Min sønn, når syndere lokke deg, da samtykke ikke.

Nedskrevet av far. Han hadde dette fra Torbjørg Kåstad f. 1904.

Andreas Kleppe's sagemeister vise:

I 3 år stod han stolt og rank, han saget bord og pløyet plank. Han penger tjente lite, for alt han måtte slite.

Andreas var i tjeneste nåken år på Veo br.1.

Amerika

Far var med han Askild og drog ei kilenot opp på ei skorv en fredag kveld då dampbåten fløytet utenfor Kåstaneset. Han Askild rodde ut ved Naustneset og ønskte han Knut J. Elvik f.1849 velkommen fra Amerika. Ingen visste at han skulle komme. Dette var i 1912. Då hadde han vært i Amerika i 40 år. I Amerika hadde Knut farm og 7 barn. Knut var bror til far hans Askild. Far sa han skreiv mange brev for svigerinna hans Knut til dei i Amerika. Søster til Knut var gift med Anders-Johans på Veo. Knut var bror hans Gjel-Ola. Ei søster, Kari gift Askeland, budde på Gaupås.

Datter av Kari som var 12 år ville være med Knut tilbake til Amerika og ble senere lærerinne. Hun var mange ganger tilbake i Norge. Var visst ikke gift i Amerika. Knut hadde farm i Iowa.

Bror til Anders Rød, Lars reiste til USA i 1923. Han lånte penger av far til reisen og de fikk far igjen noen måneder senere. Lars Rød var i Norge i 1955. Han hadde en sønn som var prest i USA og ei datter, Erna, som var offiser i Frelserarmeen. Kona has Johannes Kåstad var søster til Lars og Anders.

Dei med slekt i Holo drog til Nord Dakota. Også bror has Anders på Kåstad br.1 drog til N.D.

Thorlaug og eg reiste til Nord Dakota i 2008 for å besøke Dana Frojen (Frøya)og kona Mary. Dei tok oss med på ei tilstelling med dans i ei stor løy der mykje norskamerikanare var samla. Eigar av løy var tidligare senator i N.D. Lindås. Han ba oss skrive navnet vårt i gjesteboka. I ein pause for det 12 mann store orkesteret gjekk eg fram for å skriva. Då såg eg det var skreve Kallvik på eit papir ved gjesteboka. Eg spurde då om eg kunne få treffa Kalvik. Han kom fram og eg spurde om han hadde navnet sitt fra Vaksdal kommune. Men det visste han ikkje. Så fortalde eg at mor hadde ei venninne Malene som var 10 år då ho reiste til Amerika i 1910 og ho gifte seg seinare med Magnus Haugen. Då kvapp han til Kalvikjen og fekk sagt: "That is my uncle".

Ein Fredlaus

Tarald som var fredlaus oppholdt seg ei tid på øde plassar i Veofjorden. Det er sagt at han kun måtte oppholde seg eit år på kvart sted. Onkel Nils fortalte at de gamle snakket om Tarald men det må ha vært minst 200 år siden han levde. Vi veit at Tarald budde like sør for Nardalselva i ein bakke rett opp fra sjøden. Plassen kalles den dag i dag for Tarald-tuftæ. I Kåstå-lia rett over fjorden fra Veo finn me ein annen plass der Tarald budde. Her hadde han ei hytte i Ennestå-gjellen. Opp frå ei lita vik er der ein tydelig grunnmur. Tarald skal ha vore ein eldre mann då han budde i Veofjorden.